

JURA NOVIT CURIA PRINCIPO TAIKYMAS TARPTAUTINIAME KOMERCINIAME ARBITRAŽE

Rimantas Daujotas, LL.M

Londono universiteto Karalienės Mary koledžo doktorantas
(*Queen Mary, University of London*)
asocijuotas teisininkas, Advokatų kontora Motieka ir Audzevičius
Gynėjų g. 4, Vilnius
Tel. +370 5 2 000 777
El. paštas: Rimantas.Daujotas@ma-law.lt

Beata Kozubovska, LL.M (UCL)

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedros doktorantė
asocijuota teisininkė, Advokatų kontora Motieka ir Audzevičius
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-00117 Vilnius
Tel. (+370 5) 236 61 70
El. paštas: beata.kozubovska@yahoo.com

Straipsnyje analizuojamas jura novit curia principo taikymas tarptautiniame komerciniame arbitraže. Arbitraže nėra nusistovėjusios jura novit curia principo taikymo praktikos. Straipsnyje siekiama išanalizuoti šios lotynų dogmos pritaikymą nagrinėjamam alternatyvaus ginčų nagrinėjimo būdai. Pagrindinis tyrimo klausimas – ar jura novit curia yra teisė, kuria arbitrai gali pasinaudoti arba nepasinaudoti, ar pareiga, kurią arbitrai privalo vykdyti.

This article discusses arguable aspects of the application of jura novit curia in international commercial arbitration. There is no uniform practice applicable to the use of concept jura novit curia in the field. The research aims at addressing the appropriateness of jura novit curia in international commercial arbitration. Whether jura novit curia is only a power arbitrators may exercise or an obligation that tribunals must obey?

Įvadas

Tarptautiniame komerciniame arbitraže nėra vienodos *jura novit curia* (iš lotynų kalbos „teisėjas žino teisę“) principo taikymo praktikos. Šiame straipsnyje siekiama išanalizuoti šios sampratos pritaikymą nagrinėjamam alternatyvaus ginčų nagrinėjimo būdai. Pagrindinis šio tyrimo klau-

simas – ar *jura novit curia* tėra teisė, kuria arbitrai gali pasinaudoti arba nepasinaudoti, ar pareiga, kurią arbitrai privalo vykdyti? Ar reikia nustatyti bendras taisykles, kurios apibrėžtų šio principo taikymo ribas ir normas, t. y. arbitražo tribunolo teisę ir pareigą taikyti konkrečias teisės normas net ir nesant šalių sutarimo.

Visų pirma, *jura novit curia* principo taikymo kontekste svarbu pabrėžti neutralią ir autonominę tarptautinio komercinio arbitražo prigimtį. Nagrinėjama lotynų maksima kelia specifines problemas tarptautiniame komerciniame arbitraže dėl to, kad dažniausiai šalių pasirinkta teisė neapibrėžia *jura novit curia* principo taikymo. Tada arbitrai susiduria su gana sudėtingu klausimu – ar *jura novit curia* principas taikomas, ir, jei taip, kokia apimtimi *jura novit curia* principas turėtų būti taikomas konkrečiam ginčui spręsti.

Darbe naudoti loginis (dedukcinis), lingvistinis, sisteminis, lyginamasis, statistinis ir istorinis metodai.

Lietuvoje šia tema literatūros nėra, taip pat nebuvo atlikta ir jokių mokslinių tyrimų. Šiame tyrime remiamasi užsienio teoretikų ir praktikų darbais, kaip antai: Gabrielle Kaufmann-Kohler Gary B. Born, Lew, Julian D. M, J. F Poudret. Į temą įsigilinti padėjo arbitražo srityje pažengusių valstybių arbitražo įstatymų nagrinėjimas. Darbo temos atskleidimas nebūtų visapusiškas ir be teismų praktikos analizės.

Svarbu pabrėžti, kad tarptautiniame komerciniame arbitraže nėra teisės aktų ar gairių, kuriomis remdamiesi arbitrai turėtų išsiaiškinti taikomos teisės turinį. Vienintelės randamos normos, kurios teoriškai galėtų būti *jura novit curia* principo taikymo šaltiniu ir pagrindu, tai dažnai arbitražo proceso taisyklėse randama arbitrų teisė veikti kaip *amiable compositeur*¹ ar išspręsti ginčą *ex aequo et bono*². Pažymė-

tina, kad arbitrų teisė veikti kaip *amiable compositeur* ar išspręsti ginčą *ex aequo et bono* galima tik tada, kai ginčo šalys savo sutarimu suteikia tokią teisę arbitrai. Taigi, analizuojant *jura novit curia* principo taikymą tarptautiniame arbitraže, galima įžvelgti tam tikrą koliziją tarp arbitro savarankiškos teisės aiškinti teisės normas ir šalių arbitrai suteiktos teisės taikyti teisę savo nuožiūra, t. y. pagal vidinį įsitikinimą.

Tarptautinėse arbitražo taisyklėse dėl šios kolizijos sprendimo nepasisakoma, o nacionaliniai teisės aktai nėra tiesiogiai susiję, mat tarptautiniame komerciniame arbitraže, skirtingai nuo proceso bendrosios kompetencijos teismuose, netaikomos nacionalinės ar užsienio proceso teisės normos, todėl nacionaliniuose teisės aktuose nustatytos taisyklės dėl užsienio teisės taikymo dažniausiai nėra taikytinos tarptautiniame komerciniame arbitraže.

Minėtos teorinės *jura novit curia* principo taikymo problemos iškelia ir konkrečius praktinius klausimus, kaip antai – ar gali arbitrai taikdami *jura novit curia* principą priimti pripažintą ir vykdytiną arbitražinį sprendimą? Ar arbitrai turi teisę, o gal vis dėlto pareigą *ex officio* tirti taikomos teisės turinį? Ar *jura novit curia* principas iš esmės neapriboja šalių autonomijos tarptautiniame komerciniame arbitraže? Ar galima ignoruoti taikytinos teisės harmonizavimo ir vienodo aiškinimo siekį ir leisti išimtinai šalims, o ne arbitrams išsiaiškinti taikomos teisės turinį?

¹ *Amiable compositeur* – šis principas kilęs iš Prancūzijos teisinės sistemos. *Amiable compositeur* – tai arbitrai suteikta teisė netaikyti tam tikrų teisės normų, išskyrus imperatyvias, kai toks normų laikymasis lemtų neteisingo sprendimo priėmimą.

² *Ex aequo et bono* (kaip reikalauja teisingumas ir padorumas). Arbitrų teisė veikti kaip *amiable composi-*

teur ar išspręsti ginčą *ex aequo et bono* randama daugelyje tarptautinio arbitražo taisyklių, žr., pvz., Tarptautinių prekybos rūmų Arbitražo taisyklių (angl. *ICC Arbitration rules*) 21 straipsnį ar Stokholmo prekybos rūmų Arbitražo instituto Arbitražo taisyklių (angl. *SCC Arbitration rules*) 22 straipsnį.

Straipsnyje nagrinėjamas *jura novit curia* principo, teisingo arbitražo proceso ir neutralios bei autonominės tarptautinio komercinio arbitražo prigimties santykis. Šalių autonomija ir vienalytis pasirinktos teisės taikymas yra itin svarbūs *jura novit curia* principui taikyti tarptautinio komercinio arbitražo kontekste. Tarptautinio komercinio arbitražo praktikoje arbitrai ne visada „žino teisę“, bet vis dėlto turi pareigą priimti pripažintą ir vykdytiną arbitražinį sprendimą. Taigi arbitrai privalo nustatyti tinkamą taikytinos teisės turinio balansą savo iniciatyva ir kartu išvengti arbitražinio sprendimo nepripažinimo ar panaikinimo rizikos dėl išėjimo už arbitrams suteikto „mandato“ ribų (situacija, kai arbitrai arbitražinį sprendimą grindžia teisiniais argumentais, kurių šalys nenaudojo ir negalėjo numatyti, kad arbitrai jais remsis).

***Jura novit curia* principo šaltiniai ir taikymo apribojimai arbitraže**

Svarbu pabrėžti, kad *jura novit curia* principo taikymas nėra susijęs su taikytinos teisės pasirinkimu, bet veikiau su nustatymu, ar arbitrai turi teisę ar vis dėlto pareigą *ex officio* „peržengti“ šalių pateiktus teisinius argumentus, susijusius su taikomos teisės turinio nustatymu, ir galbūt remtis teisiniais argumentais, kurių šalys nenaudojo? Taigi *jura novit curia* principo taikymas tampa aktualus po to, kai taikytina teisė jau pasirinkta.

Be šalių sudaryto arbitražinio susitarimo arbitrai neturi jurisdikcijos spręsti atitinkamo ginčo. Šalių autonomija yra kertinis arbitražo principas. Kai kurių mokslininkų nuomone, šalių autonomija pasisako prieš *jura novit curia* principo taikymą arbitraže. Maža to, gali būti teigiama, kad

aktyvus ir platus *jura novit curia* principo naudojimas komerciniame tarptautiniame arbitraže gali atbaidyti kai kurias šalis nuo kreipimosi į arbitražą. Vis dėlto LCIA³ Arbitražo taisyklių 22.1 (c) straipsnis ekspresyviai įgalioja arbitrus patiems išsiaiškinti taikytinos teisės turinį ir jame numatyta, kad, išskyrus, jei šalys bet kuriuo metu raštu susitartų kitaip, arbitražo tribunolas turi įgaliojimus, bet kurios šalies prašymu ar savo iniciatyva, visada tik sudaręs šalims realią galimybę pakomentuoti tokio tyrimo reikalingumą ir tikslingumą, įskaitant ar ir kokia apimtimi arbitražo tribunolas savo iniciatyva turi išsiaiškinti klausimus ir nustatyti atitinkamus faktus ir taikytinus įstatymus ar taisykles, taikytinas arbitražui, ginčo esmę ir arbitražinį susitarimą.

Ginčo šalių informavimas ir suteikimas joms galimybės komentuoti ir išreikšti poziciją dėl vienokio ar kitokio arbitražo tribunolo teisės aiškinimo yra būtinas, nes *jura novit curia* principas yra susijęs su teisėtų lūkesčių principu ir gali būti vertinamas per teisėtų lūkesčių principo prizmę. Kadangi, kaip minėta, nėra gairių dėl *jura novit curia* principo taikymo tarptautiniame komerciniame arbitraže, straipsnio autorių nuomone, arbitražo institucijos turi sekti LCIA pavyzdžiu ir išspręsti nagrinėjamo principo taikymo klausimą remdamosi LCIA proceso taisyklių pavyzdžiu. Ši pozicija garantuotų šalims teisinį tikrumą ir teisėtų lūkesčių principo įgyvendinimą.

Kitas svarbus momentas yra tas, kad arbitražo praktikoje įprasta, jog šalys pateikia teisinius argumentus procesiniuose dokumentuose ir „įrodinėja“ taikomos teisės turinį įvairiomis įrodymo priemonėmis, kaip antai dokumentais (teisės aktais,

³ Londono tarptautinio komercinio arbitražo teismo Arbitražo taisyklės (LCIA) [5].

teismo ir arbitražo sprendimais, doktrina) ar teisės ekspertų nuomone. Teisės moksle yra nuomonių, kad arbitrai turi teisę, bet ne pareigą išsiaiškinti taikytinos teisės turinį [19, p. 6]. Straipsnio autoriai ne visai sutinka su šia nuomone dėl toliau išdėstyty priežasčių.

Arbitrai turi pareigą taikyti šalių pasirinktą teisę, todėl prireikus jie privalo apibrėžti taikytinos teisės turinį. Maža to, jie privalo tai daryti *ex officio*, ir tai neturi būti laikoma pagrindu anuliuoti arbitražinį sprendimą, remiantis tuo, kad arbitrai naudojo teisinius argumentus, kurių šalys nepateikė savo procesiniuose dokumentuose. Arbitrai „žino teisę“ ir jiems taikytini standartai panašūs į teisėjų, todėl šalys neturi pagrindo remtis argumentu, kad arbitrai neturėjo jurisdikcijos savo iniciatyva apibrėžti taikytinos teisės turinio. Iš esmės šalys negalėtų remtis sąžiningo proceso pažeidimo argumentu, mat jos privalo žinoti, kad tiek teisėjai, tiek arbitrai „žino teisę“ ir ją taikys. „Teisės žinojimo“ prezumpcija suponuoja, kad arbitrai žino teisę. Jei jos nežino (tarptautinio komercinio arbitražo praktikoje dažnai tribunolas ar kai kurie arbitrai neturi daug žinių apie taikytinos teisės turinį), jie privalo imtis atitinkamų priemonių taikytinos teisės turiniui išsiaiškinti (pvz., paskirti ekspertus, kurie galėtų pateikti išvadą dėl teisės taikymo).

Faktas, kad tarptautiniame komerciniame arbitraže šalys ir arbitrai dažnai yra kilę iš skirtingų jurisdikcijų ar teisiųjų sistemų, nėra reikšmingas. Straipsnio autorių nuomone, išsiaiškinti taikytinos teisės turinį nėra „perdėtas reikalavimas“ arbitrams, atvirkščiai, arbitrai turi pareigą taikyti šalių pasirinktą teisę. Įvairūs būdai yra priimtini ir arbitrai turi plačią diskreciją pasirinkti tinkamus, pvz., koarbitro patirtis,

ekspertų žinios, mokslininkų nuomonės, šalių atstovų išaiškinimai, memorandumai ir kt. Tarptautinis komercinis arbitražas yra laisvas taikyti mišrų procesą, remtis keliomis ir skirtingomis teisinėmis sistemomis, išsiaiškinti taikytinos teisės turinį, jei mano tai esant tinkama. Pavyzdžiui, šiame kontekste aktualus ICC tribunolo išaiškinimas, kuriame buvo teigiama: „tribunalas mano, jog tokioje, nepriklausomame forume sprendžiamoje byloje, automatinis arbitražo vietos teisės kolizinių normų taikymas negalimas, o tribunolas turi taikyti tokią teisę, įskaitant ir tarptautinę privatinę teisę, kuri labiausiai tinka nagrinėjamame ginče atsižvelgiant į ginčo aplinkybes. Tai yra teisė, kuri atitinka šiuolaikinio verslo bendruomenės poreikius ir kuri neprieštarauja šalių teisėtiems lūkesčiams.“ [44]

Įvairūs veiksniai daro įtaką arbitrams aiškinantis taikytinos teisės turinį, kaip antai metodai, taikomi arbitražo vietos, taikomos teisės, arbitražiniam susitarimui taikytinos teisės, jei skiriasi arbitrų kilmė ar šalims atstovaujančių teisininkų teisinė kilmė, ir pan. Minėtos priemonės yra taikomos arbitrų pareigos taikyti šalių pasirinktą teisę kontekste.

Paprastai šalys iš anksto, prieš paskirdamos konkretų asmenį arbitru, išanalizuoja pasirenkamo arbitro kompetenciją, jo žinias, požiūrį į tam tikrus teisės klausimus, teorijas, jo publikacijas. Tai savo ruožtu taip pat reiškia, kad arbitras, būdamas savo srities ar tam tikros teisės šakos ekspertas, priimdamas vienokią ar kitokią teisinę interpretaciją gali ir nebūtinai remtis kažkurios konkrečios šalies pasiūlyta teisės taikymo pozicija. Dažnai pasitaiko situacija, kai arbitražo tribunolas, išklausęs abiejų šalių ar šalių pasitelktų ekspertų poziciją dėl taikytinos teisės klausimo, pri-

ima savarankišką, nė vienos šalies pozicijos neatitinkančią teisinę interpretaciją.

Arbitrų ir ginčo šalių bendradarbiavimas, nustatant taikytinos teisės turinį, gali būti privalomas ir paties arbitražo tribunolo iniciatyva. Pavyzdžiui, Šveicarijos Federalinis tribunolas nusprendė, kad arbitrai turi pareigą taikyti teisę *ex officio* [33, p. 574, 579], bet gali visiškai pasikliauti šalių argumentais, kai yra pakankamai įrodymų jiems pagrįsti, arba gali reikalauti šalių išsiaiškinti taikytinos teisės turinį [30, p. 719]. Remiantis šiuo sprendimu, šalys negalės reikalauti panaikinti arbitražo sprendimo, net kai arbitrai taiko taikytiną teisę skirtingai negu šalių pateiktuose įrodymuose arba išėjo už šalių pateiktų teisinių argumentų ribų, ar ginčyti, kad arbitrai neturėjo įgaliojimų nustatyti taikytinos teisės turinio. Be to, tai nebūtų laikoma sąžiningo arbitražo proceso reikalavimo pažeidimu, mat ginčo šalys privalo žinoti, kad arbitrai „žino teisę“.

Minėta, jog svarbu pabrėžti, kad arbitrai turėtų informuoti šalis apie taikytinos teisės turinio aiškinimą, jei jis iš esmės skirtųsi nuo šalių pateiktų teisinių argumentų. Taigi išimtiniais atvejais, kai šalys nesirėmė teisiniais argumentais ir neturėjo galimybės pasisakyti dėl jų taikymo tinkamumo, o tai susiję su teise būti išklaustam, arbitražo sprendimas galėtų būti naikinamas. Šiuo atveju kertinis akmuo yra tai, kad arbitražo tribunolas negali remtis argumentais, kurių šalys negalėjo pagrįstai tikėtis [21].

Taip pat pažymėtina, jog nelaikytina, kad arbitrai išsprendė bylą *ultra petita*, jei savo iniciatyva tik išsiaiškino taikytinos teisės turinį. Tačiau tai nereiškia, kad arbitrai gali priteisti daugiau, nei šalys prašo, t. y. jei šalis nereikalavo priteisti

palūkanų, arbitras neturi taikyti atitinkamų teisės normų ir jų priteisti savo iniciatyva; jei šalis reikalavo priteisti palūkanas, bet nenurodė konkrečios teisės normos, kuria grindžia savo reikalavimą, arbitras privalo remtis taikytina teise. Taigi *jura novit curia* principas, be kita ko, naudotinas apsaugoti arbitražo sprendimus, kai šalis, ginčijantį tokį arbitražo sprendimą bendrosios kompetencijos teisme, siekia taikyti negaliojimo pagrindus – neva arbitražo tribunolas rėmėsi teisiniais argumentais, kurių šalys nenaudojo. Taigi arbitrai turi pareigą remtis *jura novit curia* principu ir *ex officio* aiškintis taikytinos teisės turinį ir ją taikyti.

2. *Jura novit curia* principas ir arbitrų pareigos priimti pripažintiną ir vykdytiną arbitražinį sprendimą santykiu

Remiantis arbitražo proceso principais reikalaujama, jog arbitražo ginčą nagrinėjantis tribunolas dėtų visas pastangas, kad arbitražinis sprendimas būtų pripažintinas ir vykdytinas [13, p. 280]. Antraip, arbitražinis nagrinėjimas netektų prasmės ir būtų tik ginčo šalių laiko ir pinigų švaistymas.

Nagrinėjant *jura novit curia* principo ir arbitrų pareigos priimti pripažintiną ir vykdytiną arbitražinį sprendimą santykį, pirmiausia pabrėžtina, kad arbitrų kompetencija ir jurisdikcija kyla iš šalių arbitražinio susitarimo, šalių susitarto ginčo nagrinėjimo būdo ir procedūros. Todėl jei šalys negrindžia savo pozicijos specifiniais teisiniais argumentais ar teorijomis, o arbitražo sprendimas yra grįstas tokiais teisiniais argumentais ir teorijomis, kurių nepateikė ginčo šalys, iškyla grėsmė pripažinti ir vykdyti arbitražo sprendimą.

Pirmiausia būtina atsižvelgti į Niujorko konvencijos [1] nustatytą reguliavimą. Niujorko konvencijos V straipsnio 1 dalies c punkte nurodyta, jog teismas gali atsisaikyti pripažinti ir vykdyti tarptautinio arbitražo tribunolo sprendimą, jeigu „nurodytasis sprendimas buvo padarytas dėl ginčo, kurio nenumato arbitražinis susitarimas arba neapima arbitražinio susitarimo ar arbitražinės išlygos sutartyje sąlygos, arba tame sprendime yra nuostatų tokiomis klausimais, kurių neapima arbitražinis susitarimas ar arbitražinė išlyga sutartyje <...>“.

Niujorko konvencijos V straipsnio 1 dalies c punktas taip pat apima situacijas, kai arbitras išsprendė tokius ginčo klausimus, kurie nepatenka ar viršija šalių ieškiniais ir atsiliepimais į tokius ieškinius ar arbitražo teismo posedyje išreikšta pozicija nustatytas ginčo, pagrįsto arbitražiniu susitarimu, ribas [28].

Todėl jei šalis konkrečiai savo ieškinyje ir reikalavimuose nurodė teisinį savo reikalavimų pagrindą, arbitras negali patenkinti šalies reikalavimų remdamasis kitu teisiniu pagrindu. Nors šalims visada išlieka pareiga įrodyti taikytinos teisės turinį, arbitrai taip pat privalo atlikti savo nepriklausomą tyrimą ir papildyti tam tikrų teisinių faktų interpretavimą, kurį buvo pateikusių ginčo šalis. Iš to plaukia, kad jei šalis pačios nepateikė teisinio savo reikalavimų pagrindo ar nenurodė taikytinos teisės turinio, arbitrai tai gali padaryti savo iniciatyva, t. y. *ex officio* [25].

Pavyzdžiui, Tarptautinių prekybos rūmų arbitražo taisyklių (ICC) 17(2) straipsnyje nurodyta, kad „visais atvejais arbitražo tribunolas turi atsižvelgti į susitarimo teisinį reguliavimą bei į atitinkamą rinkoje taikomą reguliavimą“. Be kita ko, UNIDROIT principų [6] 22.2.3 straipsnyje

nurodoma, jog „teismas gali taikyti tokią teisinę doktriną, kuri nebuvo pateikta ginčo šalies“. Maža to, tarptautinėje praktikoje pripažįstama, jog tam tikro fakto kvalifikavimas automatiškai reiškia ir teisinę analizę, teisinių išvadų pateikimą, todėl yra arbitražo tribunolo sprendimo priėmimo proceso dalis, kurią arbitražo tribunolas turi teisę atlikti nepriklausomai ir nesaistomai.

Kita vertus, arbitražas taip pat negali aklaik pasitikėti ir šalių pateikta teisine analize. Pavyzdžiui, arbitražo tribunolas *Eureko v Republic of Poland* [45] byloje buvo aštriai kritikuojamas dėl to, kad neatliko savo nepriklausomos byloje reikštų klausimų teisinės analizės, o tik rėmėsi ieškovo pateikta teisine pozicija: „Tribunolas ne tyrė, ar fundamentalus įmonės „Nykomb“ ieškinio pagrindas buvo sutartis, o tik rėmėsi įmonės „Nykomb“ pateiktu ieškinio pagrindu apibūdinimu. Todėl byloje nebuvo objektyvios įmonės „Nykomb“ ieškinio pagrindo analizės.“ [12, p. 373]

Nepaisant to, kad nacionalinių teismų pozicija, pripažįstant ir vykdamas arbitražinius sprendimus dėl teisinių klausimų, kuriuos iškėlė arbitrai savo iniciatyva, gali skirtis, remdamiesi tarptautinio arbitražo praktikos analize, straipsnio autoriai mano, kad arbitrai turi vengti tokių situacijų, kai spręsdami ginčą ir pasisakydami dėl teisinių aspektų, nediskutavo su šalimis proceso metu ir kurių taikymo šalys negalėjo pagrįstai tikėtis ar protingai numatyti. Panašios pozicijos laikomasi ir teisės moksle. Poudret ir Besson mano, kad arbitrai turėtų būti atsargesni (negu ryžtingi) keisdami šalių pateiktus teisinius argumentus savais [24, p. 476]. Taigi privalo būti užtikrintas sąžiningo arbitražo proceso reikalavimas, kartu teisėtų lūkesčių principas. Šių prin-

cipų nepaisymas taip pat gali lemti arbitražo tribunolo sprendimo nepripažinimą. Šalių galimybės pasisakyti dėl arbitrų naujai iškeltų teisinių argumentų svarba ypač matoma iš ginčą pralaimėjusios šalies perspektyvos. Vienas dalykas yra pateikti savo argumentus ir arbitrams po jų išnagrinėjimo argumentuoti juos atmesti ir visai kitas – arbitrams remtis teisiniais argumentais, kurie nebuvo nagrinėjami proceso metu. Juk pralaimėjusi šalis galėjo pagrįstai norėti pateikti papildomų teisinių argumentų, jei žinotų, kad arbitrai iškels tokias teises problemas.

Kaip antai 2005 metų SCC *Iurii Bogdanove, Agurdino-Invest Ltd and Agurdino-Chima JSC v Republic of Moldova* byloje pasisakyta „Tarptautinio arbitražo, vykstančio Švedijoje, kontekste, kartais siūloma, kad *jura novit curia* būtų taikomas, bet šalis privalo būti informuojamos apie arbitrų naudojamus naujus teisinius šaltinius, suteikiant šalims galimybę dėl jų pasisakyti“ [31, § 2.2.1]. Šios pozicijos laikosi ir Anglijos [32] ir Prancūzijos [28] teismai. Taigi teisės klausimus minėtose valstybėse arbitrai privalo būti aptarę su šalimis. Šveicarijoje arbitrai turi *ex officio* pareiga, bet neturi daryti „siurprizo“ šalims, taikydami teisinę taisyklę, kurios šalys negalėjo numatyti [33, p. 574]. Panašios pozicijos laikomasi Švedijoje ir Suomijoje [20, p. 486–500].

Nors išėjimas už arbitražinio susitarimo ribų gali būti laikomas pagrindu nepripažinti arbitražo sprendimo, autorių nuomone, *jura novit curia* principo taikymas tarptautiniame komerciniame arbitraže neprieštarauja šalių autonomijos principui. Šalys privalo nustatyti taikytinos teisės turinį. Arbitrai taip pat privalo tai daryti *ex officio*, jei jie mano tai esant tinkama ir rei-

kalinga konkrečiu atveju, kai, pavyzdžiui, liko neaiškumų dėl taikytinos teisės turinio ar šalys nepateikė pakankamai adekvačių įrodymų. Mat arbitrai privalo išspręsti ginčą, remdamiesi šalių pasirinkta taikytina teise. Jei arbitrai pateikia naujus teisinius argumentus, šalims privalo būti sudaryta galimybė pasisakyti dėl taikytinos teisės turinio nustatymo ir arbitrų gautų rezultatų. Tokia pozicija užtikrintų teisę būti išklausytam ir praktiškai užkirstų kelią galimiems nesusipratimams tarp šalių ir arbitrų, kylantiems iš skirtingų jurisdikcijų ir teisinių sistemų. Arbitrai privalo būti laisvi taikyti teisę *ex officio* ir nebūti ribojami šalių pateiktų teisinių argumentų – romėnų principu *da mi facta, dabo tibi ius* (duok man faktus, duosiu tau teisę). Taigi teisės klausimai remiasi *jura novit curia* principu – arbitrai privalo surasti, išsiaiškinti ir taikyti teisės normas, kurių šalys neginčijo ir kuriomis nesirėmė, bet kurios būtų būtinos siekiant priimti teisingą arbitražinį sprendimą, o faktus privalo įrodyti šalys.

Taigi arbitrų pareiga priimti pripažintiną ir vykdytiną arbitražinį sprendimą reiškia ir griežtą sąžiningo proceso laikymąsi plačiuoju požiūriu. Todėl, kaip ir buvo minėta, šalims turėtų būti sudaryta reali galimybė pasinaudoti teise būti išklausytoms ir pasisakyti dėl arbitrų *ex officio* iškeltų teisinių argumentų, neviršijant arbitražinio susitarimo joms suteiktų įgaliojimų, ir nespręsti šalių neiškeltų ar su jomis neaptartų klausimų. Arbitrams patartina gauti šalių sutikimą ir poziciją ar aiškiai nustatyti gaires, kaip arbitrai savo iniatyva aiškinsis taikytinos teisės turinį. Šiame kontekste profesorius William Park pabrėžė, kad galimybės šalims pasisakyti dėl teisės suteikimas išlieka nepaprastai svarbus veiksnys

ties arbitrai siekiant teisingai išspręsti ginčą, tiek šalių „pojūčiui“, kad su jais buvo elgiamasi teisingai [22, p 44].

Šio skyriaus pabaigoje būtų galima pažymėti, kad yra tam tikras konfliktas tarp arbitražo teismo teisės savarankiškai išanalizuoti bylos nagrinėjimo dalyką ir atsižvelgti ir į šalių pateiktą ginčo dalyko ar ieškinio pagrindo interpretavimą. Tačiau galima teigti, kad bet kuriuo atveju svarbiausia arbitražo tribunolo užduotis ir tikslas yra priimti pripažintina ir vykdytina sprendimą. Todėl šiuo atveju svarbiausios tampa arbitražiniu susitarimu nustatytos arbitražo tribunolo kompetencijos ribos – jei šalys susitarimu konkrečiai nesuteikė arbitražo tribunolui teisės atlikti savo nepriklausomos teisinės analizės, arbitražo tribunolas turėtų imtis visų atsargumo priemonių, kad priimtas arbitražinis sprendimas būtų pripažintinas ir vykdytinas. Kaip ir buvo nurodyta, autorių nuomone, geriausias šios problemos sprendimo būdas – arbitražo tribunolo efektyvi komunikacija su ginčo šalimis ir suteikimas realios progos šalims pasisakyti dėl konkrečių arbitražo tribunolui aktualių teisės klausimų ir konkrečių teisės normų vienokiems ar kitokiems teisės klausimams taikymo.

3. *Jura novit curia* principas ir sąžiningo proceso reikalavimas

Daugelyje nacionalinių teisės aktų įtvirtintas arbitražinio sprendimo panaikinimo pagrindas – arbitro įgaliojimų viršijimas. Minėta, kad arbitražas remiasi šalių sudaryta arbitražine sutartimi, todėl jos apimtis riboja arbitrų mandatą. Kitas arbitražinio sprendimo panaikinimo pagrindas, nustatytas daugelyje nacionalinių teisės aktų, – sąžiningo proceso reikalavimo pa-

žeidimas. Arbitražo procesas turi atitikti fundamentalius proceso reikalavimus, be kita ko, *audiatur et altera pars* principą. UNCITRAL Pavyzdinio įstatymo 18 straipsnyje išdėstyti pagrindiniai sąžiningo proceso parametrai, kaip antai, šalys privalo būti traktuojamos vienodai ir turėti galimybę būti išklaustos. Remiantis UNCITRAL Pavyzdinio įstatymo 34.2 (a) (iv) arbitražinis sprendimas gali būti panaikintas, jei arbitražo procesas nesilaikė minėtų sąžiningo proceso reikalavimų.

Arbitrų įgaliojimų nustatyti *lex causae* turinį išeinant už šalių pateiktų teisiųjų argumentų ribų kontekste aktualūs sąžiningo proceso reikalavimai – arbitražo tribunolas privalo sudaryti galimybę kiekvienai šaliai pristatyti savo poziciją (angl. *fully present its case*). Šis reikalavimas aktualus atsižvelgiant į Niujorko konvencijoje (V str. 1 d. b) punkte) nustatytą arbitražo sprendimo nepripažinimo pagrindą: „Šaliai, prieš kurią padarytas sprendimas, nebuvo reikiamai pranešta apie arbitro paskyrimą ar apie arbitražo nagrinėjimą arba dėl kitų priežasčių ši šalis negalėjo pateikti savo pasiaiškinimų.“⁴ Žinoma, šio Niujorko konvencijoje įtvirtinto arbitražo sprendimo nepripažinimo pagrindo interpretacija gali skirtis kiekvienoje šalyje Niujorko konvencijos narėje. Tačiau galimybė išsamiai pristatyti savo bylą (poziciją) priklausys nuo bylos aplinkybių ir šalių pasirinktų ar tribunolo nustatytų taikomų proceso taisyklių.

⁴ Autoriai atkreipia dėmesį, kad oficialus Lietuvos Respublikos Seimo svetainėje pateiktas Niujorko konvencijos V str. 1 d. b) punkto vertimas dalyje dėl „negalėjimo pateikti savo paaiškinimų“ nėra tikslus, nes turėtų būti vartojamas terminas „negalėjimas pilnai pristatyti savo bylos“ arba „negalėjimas pilnai pristatyti savo pozicijos“. Toks lietuviškas terminas labiau atspindėtų anglišką konvencijos tekstą, kuriame vartojamas terminas „unable to present his case“.

Todėl, siekdami išvengti arbitražinio sprendimo panaikinimo rizikos, arbitrai privalo atsargiai remtis teisiniais argumentais, kuriais šalys nesirėmė, ir joms privalo būti sudaryta galimybė šiuos argumentus pakomentuoti. Kitaip pralaimėjusi šalis turi galimybę kreiptis dėl arbitražinio sprendimo panaikinimo remdamasi tuo pagrindu, kad neturėjo pakankamai galimybių išdėstyti savo pozicijos.

Toliau straipsnyje detaliau nagrinėjama arbitražo ir teismų praktika dėl galimybės suteikimo šalims komentuoti arbitrų *ex officio* pasitelktus teisinius argumentus, taikant *jura novit curia* principą, kad būtų užtikrintas teisingo proceso reikalavimas ir priimtas arbitražinis sprendimas būtų pripažįstamas ir vykdomas.

Šveicarijos Aukščiausiasis Federalinis teismas nagrinėjo *jura novit curia* principo taikymą arbitraže *Urquijo Goitia v. da Silva Muñiz* byloje [40, p. 675–676]. Šioje byloje buvo sudaryta sutartis tarp futbolo žaidėjo iš Brazilijos ir jo agento iš Ispanijos. Sutarčiai buvo taikomos FIFA taisyklės ir papildomai Šveicarijos teisė. Pagal sutartį agentas turėjo ekskliuzyvinę teisę surasti futbolo žaidėjui naują klubą. Futbolo žaidėjas susirado klubą be agento pagalbos. Agentas pareikalavo sumokėti agentavimo mokesť. Ieškinis buvo atmestas FIFA atitinkamo organo ir vėliau arbitražo tribunolo. Atmesdami ieškinį, arbitrai rėmėsi Šveicarijos teisės nuostatomis, pagal kurias, ekskliuzyvinės sąlygos agentavimo sutartyse, susijusiose su darbo sutartimis, yra negaliojančios. Nė viena šalis nesirėmė šia nuostata. Šveicarijos Aukščiausiasis Federalinis teismas panaikino arbitražo sprendimą ir išaiškino, kad remiantis tuo, jog nėra kitos sąsajos su Šveicarija, išskyrus *lex causae*, šalys nega-

lėjo pagrįstai tikėtis, kad arbitražas remsis minėta teisės nuostata. Arbitražo tribunolas privalėjo bent jau informuoti šalį, jog remsis nagrinėjama teisės nuostata, kad šalys galėtų dėl jos pasisakyti. Kadangi arbitražo tribunolas to nepadarė, jis pažeidė šalių teisę būti išklausytoms. Todėl arbitražo sprendimas buvo panaikintas. Be to, svarbu pabrėžti, jog teismas konstatavo, kad minėta Šveicarijos teisės nuostata netaikytina šiuo konkrečiu atveju ir arbitražo tribunolas suklydo nustatydamas *lex causae*. Iš bylos motyvuojamosios dalies neišku, kokia apimtimi klaidingas arbitražo *lex causae* taikymas padarė įtaka tokiam teismo sprendimui. Panašiai ir Prancūzijos apeliacinis teismas byloje *Engel Austria GmbH v. Don Trade* [41, p. 679], kur panaikino arbitražinį sprendimą, remdamasis tuo, kad arbitrai nepaisė *audiatur et altera pars* principo, nes *ex officio* grindė savo sprendimą teisiniu principu ir nesuteikė šalims galimybės dėl jo pasisakyti.

Jura novit curia principo taikymo klausimas iškilo tarptautiniame komerciniame arbitraže kitoje Šveicarijos Aukščiausiojo Federalinio teismo byloje *X. SA v. Y. SA* [42, p. 676–677]. Byloje buvo sudaryta verslo konsultavimo sutartis (2001 sutartis) tarp Belgijos kompanijos X ir Ispanijos kompanijos Y, pagal kurią Y įsipareigojo palengvinti sudaryti sutartį dėl sandėlių statybos tarp X ir trečiosios šalies. Statybos sutartis buvo sudaryta 2003 metais, bet verslo konsultavimo sutartis buvo tariamai pakeista kita verslo konsultavimo sutartimi tarp X bendrovės filialo ir Olandijos bendrovės (2003 sutartis). Y inicijavo arbitražo procedūrą prieš X, reikalaujama sumokėti komisinį mokesť pagal 2001 sutartį. Arbitras priteisė komisinį mokesť Y bendrovei, išaiškindamas, kad

2001 sutartis tebegaliojo ir 2003 sutartis, pakeitusi 2001 sutartį, buvo fiktyvi. Arbitras arbitražiniame sprendime rėmėsi Šveicarijos teisės nuostatomis dėl fiktyvių sutarčių. X ginčijo, kad jo teisė būti išlausytam buvo pažeista, nes arbitrai sprendimą grindė teisinėmis nuostatomis, kuriomis šalys nesirėmė. Vis dėlto Šveicarijos Aukščiausiasis Federalinis teismas konstatavo, kad teisė būti išklaustyta iš esmės apima teisę išdėstyti ginčo faktus. O teisinių įrodymų kontekste dominuoja *jura novit curia* principas. Tik išimtiniais atvejais arbitrai privalo šalims sudaryti galimybę pasisakyti dėl teisės klausimų, t. y. kai šalys nesiremia teisine koncepcija ar teisės norma, kuria arbitrai grindžia arbitražinį sprendimą, ir jei tokio teisės normų taikymo šalys negalėjo pagrįstai numatyti. Nagrinėjamoje byloje Šveicarijos Aukščiausiasis Federalinis Teismas nusprendė, kad šalys turėjo numatyti, kad arbitras remsis minėta teisine nuostata. Be to, teismas pabrėžė, kad X buvo atstovaujama Šveicarijos teisininko ir šis rėmėsi panašiomis koncepcijomis kaip ar arbitras savo sprendime. Panašiai kitoje byloje išaiškino Suomijos Aukščiausiasis Teismas – arbitrai nėra saistomi teisinių argumentų, kuriuos pateikė šalys [43, p. 678]. Taigi, autorių nuomone, taikant *jura novit curia* principą, būtina išvengti „siurprizų“ ir taip užkirsti kelią praktikai, kai minėto principo taikymas turėtų neigiamos įtakos pagrįstiems šalių lūkesčiams, sprendimui numatyti (teisinių argumentų taikymo numatymui). Pavyzdžiui, fundamentalių teisinių nuostatų taikymą šalys privalo numatyti pačios, kaip antai, užkertant kelią apgaulėi minėtoje Šveicarijos byloje *X. SA v. Y. SA* [42, p. 676–677]) ir užtikrinant šalių teisę būti išklaustyta.

Autorių nuomone, arbitrai privalo sudaryti galimybę šalims pasisakyti dėl teisinių argumentų, kuriais šalys nesirėmė, išskyrus atvejus, kai jie yra bendros prigimties ir nereikia atskiros diskusijos, kaip antai sąžiningumo reikalavimas vykdant sutartį [13, p. 950]. Be to, arbitrai gali nesiremti šalių pasirinktos taikytinos teisės nuostatomis, jei tokios nuostatos prieštarauja tarptautinei viešajai tvarkai [13, p. 851].

Išvados

Taigi, atsižvelgiant į straipsnyje pateiktą analizę, galima teigti, jog, nepaisant to, kad šalys privalo išlikti atsakingos už taikomos teisės turinio aiškinimą ir įrodinėjimą, arbitrai turi teisę atlikti savarankišką taikomos teisės turinio tyrimą ir pakeisti teisinį faktų kvalifikavimą. Jei šalims nepavyksta įrodyti ar išaiškinti taikomos teisės turinio, arbitrai tai turi padaryti *ex officio*. Jei šalys nesiremia konkrečia ginče taikoma teisės norma, tarptautinis komercinis arbitražas, remdamasis *jura novit curia* principu, turėtų taikyti tokias teisės normas, kurias jis mano esant reikalinga, ir suteikti šalims galimybę pasisakyti dėl tokių teisės normų taikymo.

Remiantis straipsnyje pateikta arbitražo, teismų praktikos ir doktrinos analize, arbitrų įgaliojimai *ex officio* nustatyti taikomos teisės turinį, remiantis *jura novit curia* principu, nesudaro pagrindo naikinti arbitražo sprendimo remiantis Niujorko konvencijos V (1) (c).

Nors tarptautinio komercinio arbitražo ginčo šalys privalo nustatyti taikytinos teisės turinį, kilus neaiškumų ar būtinybei remtis teisiniais argumentais, neiškeltais šalių, arbitrai gali ir privalo *ex officio* nustatyti taikytinos teisės turinį, remdamiesi konkrečiam ginčui tinkamais metodais.

Tarptautinio komercinio arbitražo šalis privalo būti sudaryta reali galimybė pasisakyti dėl teisės klausimų, kuriuos iškėlė arbitrai savo iniciatyva ir kuriais šalys nesirėmė, jei jie daro esminę įtaką arbitražo sprendimui (išskyrus fundamentalių

teisinių nuostatų taikymą). Šis požiūris užtikrina šalių teisę būti išklausytoms, sumažina arbitrų klaidos galimybę ir arbitražinio sprendimo nepripažinimo ar panaikinimo riziką remiantis Niujorko konvencijoje nustatytais pagrindais.

LITERATŪRA

Norminiai teisės aktai

1. 1958 m. Niujorko konvencija dėl užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo ir vykdymo. *Valstybės žinios*, 1995, nr. 10-208.
2. 1997 01 31 English Arbitration Act of 1996 [interaktyvus. Žiūrėta 2013 05 21]. Prieiga per internetą: <<http://www.opsi.gov.uk/ACTS/acts1996/1996023.htm#aofs>>.
3. 1985 06 21 Model Law on International Commercial Arbitration [interaktyvus. Žiūrėta 2013 05 20]. Prieiga per internetą: <<http://www.uncitral.org>>.
4. 1998 01 01 Rules of Arbitration of the International Chamber of Commerce [interaktyvus. Žiūrėta 2013 05 20]. Prieiga per internetą: <<http://www.iccwbo.org>>.
5. LCIA Arbitration Rules [interaktyvus. Žiūrėta 2013 05 20]. Prieiga per internetą: <http://www.lcia.org/Dispute_Resolution_Services/LCIA_Arbitration_Rules.aspx>.
6. UNIDROIT Tarptautinių komercinių sutarčių principai (1994) [interaktyvus. Žiūrėta 2013 05 20]. Prieiga per internetą <<http://www.unidroit.org/english/principles/contracts/main.htm>>.

Specialioji literatūra

7. BERGER, Klaus Peter. *Private dispute resolution in international business: Negotiation, Mediation, Arbitration*. Handbook, Volume II. Kluwer Law International, 2009.
8. BLESSING, M. Choice of Substantive Law in International Arbitration. *J. Int'l Arb.*, 1997, 14 (2) 39.
9. BORN, G. *International Commercial Arbitration*. Kluwer Law International, 2009.
10. CORDERO MOSS, Giuditta. International Arbitration and the Quest for the Applicable Law. *Global Jurist*, 2008, 8.3.
11. DE LY, Filip; FRIEDMAN, Mark; RADICATI DI BROZOLO Luca. For the International Law

- Association International Commercial Arbitration Committee's Report and Recommendations on „Ascertaining the Contents of the Applicable Law in International Arbitration“. *Arbitration International*, 2010, 26(2), 191–220.
12. DAUGLAS, Z. *The International Law of Investment Claims*. Cambridge University Press, 2009.
13. FOUCHARD; GAILLARD; GOLDMAN. *On International Commercial Arbitration*. Kluwer Law International, 1999.
14. KAZUTAKE, Okuma. Arbitration and Party Autonomy. *Seinan L. Rev.*, 2005, 38, 1, 2.
15. HANOTIAU. What Law Governs the Issue of Arbitrability? *Arb. Int'l* 391, 1996, 12.
16. HORVATH. The Duty of Tribunals to Render An Enforceable Award. *J. Int'l Arb.*, 2010, 18.
17. KALNINA, Ieva. Jura Novit Curia: Scylla and Charybdis of International Arbitration? *Baltic Yearbook of Int'l Law*, 2008, 8.
18. KAUFMANN-KOHLER, Gabrielle. The Arbitrator and the Law: Does He/She know it? And a few more questions. *Arbitration International*, 2005, 21, 631–638.
19. KAUFMANN-KOHLER, Gabrielle. The Governing Law: Fact or Law? – A Transnational Rule on Establishing its Contents, Best Practices in International Arbitration. *ASA Special Series* No 26 (July 2006), 79–85.
20. KURKELA, M. *Jura novit curia* and the Burden of Education in International Arbitration – a Nordic Perspective. *ASA Bulletin*, 2003, 486–500.
21. LEVY, Laurent. *Jura Novit Curia? The Arbitrator's discretion in the application of the governing law* [interaktyvus. Žiūrėta 2013 05 22]. Prieiga per internetą: <<http://kluwerarbitrationblog.com/blog/2009/03/20/jura-novit-curia-the-arbitrator%E2%80%99s-discretion-in-the-application-of-the-governing-law/>>.

22. PARK, William W. Arbitrators and Accuracy. *Journal of International Dispute Settlement*, Volume 1, No 1, February 2010, 25–53.
 23. PERRET, François. Les conclusions et leur cause juridique au regard de la règle ne eat judex ultra petita partium. *Etudes de droit international en l'honneur de Pierre Lalive* 595. Helbing & Lichtenhahn, 1993.
 24. POUDRET, J. F.; BESSON, S. *Comparative Law of International Commercial Arbitration*. (2nd Edition), Sweet & Maxwell, 2007.
 25. RAINER, Hausmann. Pleading and Proof of Foreign Law – a Comparative Analysis. *The European Legal Forum*, Issue 1-2008, 1-1-113, [interaktyvus. Žiūrėta 2013 05 21]. Prieiga per internetą: <<http://www.simonslaw.com/library/pdf/e/878.pdf>>.
 26. RUBINO-SAMMARTANO, M. *International Arbitration Law and Practice*. The Hague, Kluwer Law International, 2001.
- Praktinė medžiaga**
27. *Ascherberg, Hopwood and Crew Limited v Casa Musicale Sonzogno* [1971] 1 WLR 1128 (CA).
 28. *Cora v Casion, Les Cahiers de l'Arbitrage* No. 2004/2/1.
 29. *Global Multimedia International Ltd v Ara Media Services* [2006] EWHC 3612, § 38.
 30. Swiss Federal Tribunal, *D Doo v Bank C*, 27 April 2005, (2005) ASA Bulletin 719.
 31. *Iurii Bogdanove, Agurdino-Invest Ltd and Agurdino-Chima JSC v Republic of Moldova, SCC*, Arbitral Award, 22 September 2005, § 2.2.1.
 32. *Modern Engineering v Miskin* [1981] 1 Lloyd's Rep. 135 (CA) Rev. arb. 1995, p. 448. Rev. arb. 1995, p. 597.
 33. Swiss Federal Tribunal Decision of 30 September 2003, 4P.100/2003 22 ASA Bulletin (2004), No 22.
 34. *B v A*, [2010] EWHC 1862.
 35. *Louis Dreyfus S.A.S. v Holding Tusculum B.V.* 2008 QCCS 5903, [interaktyvus]. [Žiūrėta 2013 05 21]. Prieiga per internetą: <<http://www.mcgill.ca/arbitration/othercases/>>.
 36. *Hussman (Europe) Ltd v Al Ameen Dev & Trade Co* [2000] EWHC 210 (Comm), § 42.
 37. *Bodum USA Inc v La Cafetiere Inc*, United States Court of Appeals, 7th Circuit, 2 September 2010, 2010 U.S. App. LEXIS 18374, page 17.
 38. *Mostyn v Fabrigas* (1774), 1 Cowper's King's Bench Reports (Cowan) 161, 174 (Lord Mansfield).
 39. *Klockner v Cameroon*, Decision on annulment, 3 May 1985, 2 ICSID Reports 95, § 91; *Louis Dreyfus S.A.S v Holding Tusculum B.V.*, op. cit. fn 58, at § 102.
 40. 2009 m. vasario mėn. Šveicarijos Aukščiausiasiojo Federalinio teismo *Urquijo Goitia v. da Silva Muñiz* byla Nr. 4A_400/2008 in *Jura Novit Curia* and the Right to Be Heard: An Analysis of Recent Case Law by GISELA KNUTS, ARBITRATION INTERNATIONAL, Vol. 28, No. 4, 2012.
 41. *Engel Austria GmbH v. Don Trade*, case reference CA Paris, pole 1, 1re ch., 3 déc. 2009, no RG: 08/13618, Paris Court of Appeal in *Jura Novit Curia* and the Right to Be Heard: An Analysis of Recent Case Law by GISELA KNUTS, ARBITRATION INTERNATIONAL, 2012, Vol. 28, No. 4.
 42. *X. SA v. Y. SA* (August 2010) Case reference 4A_254/2010, Federal Supreme Court of Switzerland. For comments see Georg von Segesser & Patrick Rohn, *X vs. Y AS, Federal Supreme Court 3 August 2010*, by in a contribution by the ITA Board of Reporters. 676 *Arbitration International, Volume 28 Issue 4 in Jura Novit Curia* and the Right to Be Heard: An Analysis of Recent Case Law by GISELA KNUTS, ARBITRATION INTERNATIONAL, 2012, Vol. 28, No. 4.
 43. *Werfen Austria v. Polar Electro* (July 2008) before the Supreme Court of Finland, Case reference KKO 2008:77 in *Jura Novit Curia* and the Right to Be Heard: An Analysis of Recent Case Law by GISELA KNUTS, ARBITRATION INTERNATIONAL, Vol. 28, No. 4, 2012.
 44. Tarptautinių prekybos rūmų Arbitražo tribunolo (ICC) sprendimas byloje Nr. 8385.
 45. *Eureka B.V. prieš. Republic of Poland, Ad Hoc arbitražas* (pagal Nyderlandų – Lenkijos investicinę sutartį).

THE APPLICATION OF *IURA NOVIT CURIA* IN INTERNATIONAL COMMERCIAL ARBITRATION

Beata Kozubovska, Rimantas Daujotas

S u m m a r y

There is no uniform practice applicable to the use of concept *jura novit curia* in international commercial arbitration. The research aims at addressing the appropriateness of *jura novit curia* in the field. Whether *jura novit curia* is only a power arbitrators may exercise or an obligation that tribunals must obey? What commonly agreed rules should be designed for international arbitral tribunal for determining the content of applicable law? It is noteworthy that the neutral, non-national and autonomous nature of the international arbitral tribunal should be emphasized. *Jura novit curia* causes specific problems in international commercial arbitration due to the fact that the parties' choice of law does not address the question of

the applicability of the latter principle in arbitration. The arbitral tribunal faces the uncertainty whether or not and to what extent to apply the aforementioned Latin maxim to a particular case.

In order to answer this main research question: "Whether *jura novit curia* is only a power arbitrators may exercise or an obligation that tribunals must obey?" and to provide a concise solution of the issue, an in-depth analysis of the issue was performed. First, the correlation between *jura novit curia*, due process and the neutral, non-national and autonomous nature of international commercial arbitration was examined. Second, potential limitations of *jura novit curia* in arbitration were discussed.

Įteikta 2013 m. birželio 17 d.

Priimta publikuoti 2013 m. rugsėjo 27 d.